

Stortingsvalget 2021

NORGES BYGDEKVINNELAGS VALGPAKKE

TIL LOKAL- OG DISTRIKTLAGENE

Stortingsvalget 2021

Norges Bygdekvinnelags valgpakke

Innhold:

4

Tema 1: Jordvern

8

Tema 2: Skolemat

12

Tema 3: Frivillighetens betydning

16

Tema 3: Høyhastighetsbredbånd
i distriktene

Stortingsvalget 2021

TIL LOKAL- OG DISTRIKTSLAGENE

Norges Bygdekvinnelags valgpakke

Til høsten er det Stortingsvalg, og vi oppfordrer alle lokallag og distriktslag til å engasjere seg i politisk arbeid frem mot valget.

Norges Bygdekvinnelag arbeider for gode liv i levende bygder, likestilling, inkludering, mangfold, mat og miljø. Vi er partipolitisk nøytrale, og kan arbeide på tvers av tradisjonelle politiske skillelinjer til det beste for samfunnet og våre interesser.

Med vårt organisasjonsapparat og samfunnsengasjement kan vi påvirke politikerne til å prioritere saker som er viktige for oss. Derfor oppfordrer vi dere til å engasjere dere. Det er mange ulike saker man kan prioritere å jobbe med. Norges Bygdekvinnelags styre har valgt ut fire:

- 1) JORDVERN**
- 2) SKOLEMAT**
- 3) FRIVILLIGHETENS BETYDNING FOR SAMFUNNET**
- 4) HØYHASTIGHETSBREDBÅND I DISTRIKTENE**

For å få oppmerksomhet og skape engasjement om de politiske sakene dere synes er viktigst kan dere ha ulike aktiviteter, som korte intervju eller videosnutter på Facebook, webinar eller politisk møter rundt bålet. I tillegg til materiellet dere finner her vil Bygdekvinnelaget lage leserinnlegg til alle temaene. De sendes ut på e-post i slutten av mai.

Koronapandemien med ulike smitteverntiltak har mange steder gjort det vanskelig å gjennomføre aktiviteter. Likevel ser vi at mange har fått til mye med lokale tilpasninger. Vi vet ikke hvordan situasjonen vil være gjennom sommeren og høsten, men gjør det som er mulig.

Det er viktig å presisere at temaene og forslagene i denne pakken er ment som inspirasjon. Bruk gjerne materiellet, men dere står også helt fritt til å velge andre temaer. Samarbeid gjerne med andre lag og foreninger, som Bondelaget, Bygdeungdomslaget, Turistforeningen, bygdelag eller andre.

Til slutt vil vi oppfordre dere til å bruke Bygdekvinnelagets politiske plattform. Her finner dere alt om hva Bygdekvinnelaget mener og står for, og dere kan få inspirasjon til gode saker og argumenter.

RIKTIG LYKKE TIL MED ARBEIDET, BRUK STEMMERETTEN OG GODT VALG!

Vennlig hilsen Norges Bygdekvinnelag
ved leder og nestleder
Jorun Henriksen og Unni Skadsem

Stortingsvalget 2021

Tema 1: Jordvern

Fakta

- 95 % av maten vi spiser i verden, kommer fra jordbruket. Matjord er utgangspunkt for alt menneskelig liv.
- I 2050 vil verdens befolkning trenge 60 % mer mat enn i dag. Nedbygging av matjord må stanse hvis alle skal ha nok mat i 2050.
- Jordbruksarealet i Norge er på ca. 10 millioner dekar og dekker 3,3 % av landet vårt. Det gir 2,2 dekar per person. Norge er blant de landene i verden som har minst dyrka jord per innbygger. Kun 1 % av landarealet vårt kan brukes til kornproduksjon.
- Matjord er en ikke-fornybar ressurs, og naturen kan bruke rundt 1000 år på å lage 1-2 cm matjord.
- Det skilles mellom dyrket jord (som er dyrket opp) og dyrkbar jord (som kan dyrkes opp).
- Både dyrket og dyrkbar jord er begrenset. Vi kan derfor ikke stadig «erstatte» nedbygd areal med nydyrking. Et jorde som er tapt, er tapt.
- Den beste jorden er allerede i bruk. Nydyrket jord har dårligere kvalitet og vil gi dårligere avlinger. Under to % av det dyrkbare arealet egner seg til matkornproduksjon.
- Ca. 1/3 av det dyrkbare arealet i Norge er myr. Det er nylig innført forbud mot nydyrking av myr av hensyn til klima og miljø.
- Det er få gode, dokumenterte eksempler på jordflytting, og det er usikkerhet knyttet til både agronomiske, økonomiske, miljømessige og planfaglige forhold (LMD).
- Norge er blant landene i verden som har minst dyrka jord per innbygger. Knappt 2 dekar fulldyrka matjord.
- Klima setter begrensninger for de mest intensive produksjonene i Norge. Dyrkbart areal som kan ses på som en reserve for fremtidig økt produksjon, ligger for det meste i dårligere klimasoner enn det arealet som er dyrket opp.

Utviklingen i Norge

- Norges folketall øker, mens jordbruksarealene er under press. Den beste matjorda ligger i og nær byene.
- Siden 2. verdenskrig har byvekst ført til at 1,2 millioner dekar dyrket og dyrkbar jord har blitt bygget ned. Storparten var fruktbar, fulldyrket jord.
- Rundt 50 % av arealet som bygges ned, brukes til boligbygging og næring. Ca. 25 % til samferdsel og det øvrige til andre offentlige formål.
- Rundt år 2000 ble ca. 11 000 dekar dyrka mark vedtatt omdisponert for nedbygging årlig.
- Stortinget vedtok i 2015 et mål om at innen 2020 skal ikke mer enn 4000 dekar jord årlig vedtas omdisponert for nedbygging.
- Ifølge tall fra KOSTRA (KOMmune-STAT-RAPportering) har tallet på omdisponering av dyrka og dyrkbar jord etter jordloven og plan- og bygningsloven gått gradvis ned siden år 2000. For 2018 og 2019 har tallet ligget på 3600 dekar årlig.
- I tall fra statistisk sentralbyrå (SSB) framgår det at den faktiske nedbyggingen av jordbruksareal fra 2016 til 2019 var i gjennomsnitt 8000 dekar. Rogaland var fylket med størst nedbygging.
- Forklaringene på forskjeller i tallene er at i KOSTRA inngår ikke jordbruksarealet som går til landbrukets egen nedbygging av jord til fjøs, siloer og driftsveier. Ifølge SSB utgjør dette årlig i snitt 2600 dekar. Det tar også tid fra kommunen vedtar gjennom en reguleringsplan å omdisponere jorda, til faktisk nedbygging skjer, og det kan også forekomme feil eller underrapportering fra kommunens side.
- I dag blir omsetning av landbrukseieendommer regulert etter konsesjonsloven og jordloven. Målet er å oppnå et effektivt vern av landbrukets produksjonsarealer. Utbygging styres etter plan – og bygningsloven der kommuneplanen bestemmer den langsiktige arealutviklingen,

Stortingsvalget 2021

mens enkelte reguleringsplaner åpner for konkrete utbyggingsprosjekter som bolig, veier, næringsbygg eller offentlige bygg.

- I attraktive områder for omdisponering til annen bruk enn matproduksjon, kan grunneiere og bønder bli tilbudt en opsjonsavtale av utbygger. Avtalene sikrer utbygger en forkjøpsrett dersom jorda på et senere tidspunkt skulle bli tillatt omregulert til utbygging. Grunneiere kan få millionbeløp for å inngå slike avtaler, men kan også miste råderetten over egen jord og eiendom.
- De siste 10 årene har kornarealet i Norge gått ned. Samtidig har en større andel av det norske matkornet blitt erstattet med importert korn og ferdigprodukter.

Hvem bestemmer at matjorda skal bygges ned?

- I Norge er det kommunene som er planmyndighet og som har det overordnede ansvaret for jordvern. Selv om Stortinget vedtar nasjonale mål for jordvern, er det i realiteten kommunene, ikke et nasjonalt myndighetsorgan, som har ansvaret for gjennomføringen av målene.
- Kommunene vedtar kommuneplan hvert fjerde år med en arealdel (med kart) som viser de store linjene for hvor de ønsker utbygging og vern i kommunen.
- I tillegg til at store dyrkede områder kan settes av til utbygging når kommuneplanene rulleres, kan kommunene godkjenne små, *bit-for-bit*-utbygginger gjennom dispensasjoner.
- Dispensasjoner er vanskelige å stoppe fordi hver enkelt sak ofte kan være liten, mens de til sammen kan utgjøre store arealer.
- Statsforvalteren har mulighet til å stanse dispensasjoner og utbygginger som går vesentlig i strid med nasjonale jordvernmål, men dette gjelder først og fremst store saker. Nasjonale myndigheter dvs. Kommunaldepartementet kan overprøve innsigelsene dersom de heller vil vektlegge lokalt selvstyre eller andre hensyn.
- Mange steder er lokalpolitikernes bevissthet om jordvern og verdien av matjord lav. Man tenker gjerne at «en liten jordlapp her og der» ikke spiller noen rolle når det gjelder å tilrettelegge for arbeidsplasser og infrastruktur. Men det er nettopp nedbyggingen av de mange små arealene som bidrar til den største nedbyggingen samlet.

Stortingsvalget 2021

Matjord er også viktig for:

Matsikkerhet og beredskap fordi å ta vare på matjorda handler om å sikre trygg, tilstrekkelig og bærekraftig mat til egen befolkningen i dag og i fremtiden. Ved en større krise kan ingen land – særlig ikke Norge – basere seg på å importere mat.

Klima fordi jordsmonnet er det største karbonlageret på land med minst tre ganger så mye karbon som i planter og minst dobbelt så mye som i atmosfæren. Matproduksjon og matjord bidrar til klimagassutslipp, men matjorda bidrar også til et betydelig opptak av CO₂. Å produsere mat i eget land vil gi mindre behov for import og dermed mindre utslipp av CO₂ til transport.

Biologisk mangfold fordi jordbrukets kulturlandskap er viktige leveområder for mange plante- og dyrearter. Over 500 arter er trua i kulturlandskapet i dag. Levende landbruk over hele landet fordi et mangfold av lokale produkter og kulturlandskap har stor verdi for reiselivet.

Arbeidsplasser fordi bearbeiding av matvarer er Norges største fastlandsindustriering. Ca. 1/5 av alle industriansatte jobber i næringsmiddelindustrien.

Hvor er tallene?

- Kommuneplanens arealdel (kart) sier hva som er planlagt for utbygging. Denne kan dere som regel finne på kommunens nettsider.
- Det er viktig å følge godt med når arbeidet med ny kommuneplan begynner, så man kan jobbe for å forebygge tap av landbruksjord så tidlig i prosessen som mulig.
- Nedbyggingstall og statistikk for deres kommune kan dere finne på Landbruksdirektoratets hjemmesider eller hjemmesidene til Statsforvalteren i deres region.
- I Gårdskart på NIBIO sine nettsider er all landbruksjord kartfestet.

Norges Bygdekvinnelag mener:

- Det nasjonale jordvernet må styrkes og med mål om en nullvisjon for nedbygging av dyrka og dyrkbar mark.
- Det må vedtas en ny nasjonal jordvernstrategi med mål om null-visjon for nedbygging.
- Landbruket må få rammevilkår som gir mer mat på norske ressurser, og som hindrer at jordbruksarealer går ut av drift.
- Alle land må sikres retten til å beskytte å utvikle sin egen matproduksjon beregnet på egen befolkning.
- Den nasjonale beredskapen må styrkes og det må ta hensyn til den internasjonale matvaresituasjonen.
- Primærnæringene står for et stort antall arbeidsplasser, og er i tillegg fundamentet for et mangfold av lokalmatprodusenter, reiselivsbedrifter og andre lokale service-tilbud.

De politiske partiene mener:

- **Fremskrittspartiet (FrP)** har ingen politikk for vern av matjorda.
- **Høyre** har ingen politikk for vern av matjorda.
- **Venstre (V)** vil ha et landbruk som spiller på lag med naturen. Jordvern handler om å ta vare på dyrket og dyrkbar jord. Vi vil ikke omdisponere dyrket og dyrkbare arealer til bolig, næring og fritidsboliger. Det kan gjøres unntak for å løse viktig utfordringer for fellesskapet.
- **Kristelig Folkeparti (KrF)** vil sikre matjorda vår, som er den viktigste ressursen for å opprettholde norsk matproduksjon, og gi jordvern høy prioritet i prosesser og planlegging både i kommuner, fylker og på nasjonalt nivå.
- **Senterpartiet (Sp)** vil sikre at jordvern blir overordnet i all framtidig arealforvaltning. Praktisere et strengt jordvern ved å blant annet vedta en ny, nasjonal jordvernplan der nedbyggingen halveres ytterligere til 2000 mål. Lovfeste adgang til varig vern av matjord. Innføre forbud mot opsjonsavtaler om kjøp av matjord for framtidig bruksendring til industri-, handels- eller boligområder.
- **Miljøpartiet De Grønne (MDG)** vil gi matjorda langt strengere nasjonalt vern. Dyrkede og dyrkbare arealer bør gis reell beskyttelse ved at tillatelse til annet bruk bare kan gis av statlige myndigheter. Det bør gis hjemmel for varig vern av matjord i jordloven, og måltallet for nedbygging bør bli rettslig bindende for arealpolitikken.
- **Arbeiderpartiet (Ap)** vil ha et sterkt jordvern og et mål om maksimal årlig omdisponering av matjord på 3000 dekar.
- **Sosialistisk Venstreparti (SV)** vil ta vern av dyrka- og dyrkbar mark inn i Grunnloven. Verne all matjord gjennom nasjonale krav og lovverk, og håndheve vernet ved føreseger i plan- og bygningsloven. Det skal kunne bli gitt dispensasjon ved særlige tunge samfunnsmessige hensyn.
- **Rødt (R)** vil styrke jordvernet og innføre 0-visjon for nedbygging av matjord.

Kilde: Partienes partiprogram

Tips

Arranger en debatt eller fag-

kveld om matjorda i kommunen eller regionen deres. Inviter politikerne til å bidra og lytte, og spør dem om hva deres parti har tenkt å gjøre for å sikre jordvernet i Norge.

Inviter dere selv til rådhuset og snakk med ordføreren, nærings sjefen, landbruks sjefen eller andre om hva som kan gjøres for å ivareta matjorda bedre i dag og i fremtiden. Gjør et intervju eller ta et bilde og del i sosiale medier, og krev nullvisjon for nedbygging av dyrka mark.

Arranger en matjordaksjon

på et jorde i kommunen. Inviter lokalpolitikere til å holde appeller om hva de skal gjøre for matjorda. Få lokalavisen til å komme og dekke det.

Still spørsmål til alle de lokale partiene om hva de skal gjøre for å sikre matjorda i egen kommune og nasjonalt. Saml gjerne svarene og lag en sak på egen nettside.

Still konkrete politiske krav.

Eksempler kan være:

- At din kommune skal redde et spesielt areal eller jorde fra utbygging.
- Dersom det foreligger konkrete planer om nedbygging av dyrka mark, krev at kommunen søker etter alternativ lokalisering som ikke rammer dyrka eller dyrkbar mark.
- At din kommune skal sette seg jordvern-mål for eksempel en nullvisjon eller mål om et vesentlig lavere nedbyggingstall enn de har i dag, lokalt og nasjonalt.
- At din kommune skal bestemme seg for å ha en streng dispensasjonspraksis.
- At din kommune må vedta en egen jordvernstrategi eller en landbruksplan hvor jordvernet inngår.

Stortingsvalget 2021

Tema 2: Skolemat

Visste du at...

- Fagmyndighetene uttaler at det er god folkehelsepolitikk å påvirke hele befolkningens helse tidlig i livet, og at tiltak som er gratis for alle virker bedre enn behovsprøving. Områdedirektør for psykisk og fysisk helse ved Folkehelseinstituttet Knut Inge Klepp ønsker universelle tiltak i skolen. Han mener at «når det er en så tydelig politisk målsetting i Norge å redusere sosiale forskjeller i helse, så er det et veldig godt grep å få til felles, offentlig støttede matordninger i skolen.» (*Lærerrommet #19, podkast fra Utdanningsforbundet*).
- Et gratis skolemåltid for alle vil være et av de aller viktigste tiltakene for å fremme folkehelse og utjevne sosiale forskjeller. Bak dette utsagnet står 34 uavhengige eksperter. Det kom tydelig fram i rapporten «sunnere matomgivelser i Norge» lansert 15. september 2020.
- Folkehelseloven fremhever skolen som en viktig arena for forebyggende folkehelsearbeidet. Ansvaret for barns oppvekstforhold forsterkes gjennom Opplæringslovens § 9A, som sier at «alle elever i grunn-

skular og vidaregåande skular har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar trivsel, helse og læring.»

- Et økende antall kommuner ser etter muligheter for å innføre måltider i grunnskolen. Noen får det til, ofte i et samarbeid med frivillige, næringslivet og/eller NAV. Fylkesmannen og fylkeskommunene i noen fylker har også satsinger på skolemat, en del av disse er pilotprosjekter.
- I dag varierer mattilbudet i skolene fra ingenting til gratis, varm mat hver dag. Gratis frokost eller gratis frukt – av og til eller hver dag – har kommet inn som et tiltak i en del kommuner. En spleis med foreldrene, oftest som en abonnementsordning, prøves også ut på mange skoler. Ulempen er at egenandeler kan sette de med dårligst råd utenfor. Da når man ikke de som har størst behov for skolemåltidet.

Observasjoner om skolemat i skolen:

- Mange matpakker er for små til å dekke behovet for energi i løpet av skoledagen, og mange matpakker blir ikke spist eller bare halvspist.
- Bare en av fem skoleansatte oppgir at barna alltid har med seg matpakke i sekken.
- En av fire av dem som jobber på ungdomsskolen er bekymret for hvorvidt elevene får i seg tilstrekkelig næring.
- Over halvparten av lærerne i grunnskolen opplever daglig eller flere ganger i uken at elever er ukonsentrerte fordi de ikke har spist tilstrekkelig i løpet av skoledagen.
- Tre av fem foreldre ønsker en subsidiert skolematordning.
(Kilde: Undersøkelse gjennomført av Norstat på vegne av Mills i mai 2017, Skolematens Venner og Folkehelseinstituttet).
- Tre av ti foreldre opplever at barna har for lite tid til å spise skolematen gjennom skolehverdagen.
(Kilde: Undersøkelse gjort av Norstat i 2020 på vegne av Opplysningskontorene i landbruket.)
- I 2013 fjernet Solberg – regjeringen tilbudet om gratis frukt til alle skoler med ungdomstrinn, til tross for at forskning viste at ordningene hadde en utjevne effekt.

Hva gjør skolene i dag?

- Nesten alle videregående skoler har kantine (93 %), syv prosent har gratis lunsj, 26 prosent har gratis frokost og 22 prosent selger frokost.
- Tre av fire ungdomsskoler har kantine. Fem prosent har gratis lunsj, ti prosent har abonnementsordning. 18 prosent av de rene ungdomsskolene tilbyr gratis frokost.
- Gratis skolefrukt tilbys på mellom 10 og 18 prosent av alle skolene (varierer med alder/skoleslag).
- Gratis frokost tilbys på to prosent av barneskolene. Fire prosent har gratis lunsj og åtte prosent har abonnementsordning på lunsj.

*Kilde: Spørsmål til Skole-Norge våren 2017, NIFU for Utdanningsdirektoratet. OBS: Det er ikke spurt om måltidene er daglige eller sjeldnere.

Gode eksempler:

Varhaug barneskole i Hå kommune har smørelunsj hver dag. Skolematen finansieres gjennom en abonnementsordning. Elevene kan abonnere på frukt, melk og brødmat med variert pålegg. Organiseringen finansieres gjennom skolens budsjett. Elevene lærer om mat og hygiene som kantinevakter. Rektor Johan Omland mener det er viktig å tilby et skolemåltid med sunn mat. Det har mye å si for trivsel, læringsutbytte og motivasjon for å gå på skolen.

Vega i Nordland var første kommune med gratis varm lunsj daglig fra høsten 2017. Elevene får maten fra kjøkkenet på det nærliggende omsorgstunet, og budsjettet første hele driftsår var 500.000. Rektor Anita Trøite legger stor vekt på verdien av at alle elevene får samme mat, uansett hva slags hjem de kommer fra. Et felles gratis måltid gir sosial utjevning. Hun forteller at elevene er stolte av tilbudet, og at særlig de eldste elevene setter stor pris på å kunne spise sammen i kantina.

*Flere gode eksempler kan du lese om på nettsiden til Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet (mhfa.no). Der finner du også lenke til Nasjonale retningslinjer for mat og måltider i skolen fra 2015.

Norges Bygdekvinnelag mener:

- I Norges Bygdekvinnelags politiske plattform står det: «Det må innføres et gratis skolemåltid som et forebyggende helsetiltak, og fordi dette vil øke elevenes konsentrasjon, trivsel og utjevne forskjeller».
- Vi har engasjert oss for skolemat i flere år og mener et gratis sunt skolemåltid vil være et løft for folkehelse, sosial utjevning, skolemiljø og gode matvaner. Mange av Bygdekvinnelagets lokallag har engasjert seg for å få tilbud om skolemat lokalt.
- I dag er det bosted og skole som avgjør om du får et måltid i løpet av skoledagen eller ikke. Bygdekvinnelaget mener dette er urettferdig. Det er på tide at de offentlige tar mer ansvar slik at alle barn og unge i Norge får et gratis måltid hver dag.

De politiske partiene mener:

- Fremskrittspartiet (FrP).** Sier Nei. Vil overlate til kommunene å bestemme.
- Høyre (H).** Mener skolemat er foreldrenes ansvar.
- Venstre (V).** Det er ikke alt i skolehverdagen som må bestemmes nasjonalt. Enten det gjelder skolemat, leksefri eller mobiltelefonbruk, løses dette best lokalt.
- Kristelig Folkeparti (KrF).** Vil ikke at staten skal finansiere skolemat.
- Senterpartiet (SP).** Vil innføre et sunt skolemåltid for elever i grunnskolen og videregående skole som utformes i samarbeid mellom hjem, skole og kommune. Det skal kunne kreves egenandel.
- Miljøpartiet De Grønne (MDG).** Gradvis innføre bærekraftig og sunn skolemat i den norske grunnskolen.
- Arbeiderpartiet (AP).** Innføre et sunt, enkelt skolemåltid i løpet av dagen og gi skolene frihet til å organisere ordningen selv. Gjeninnføre skolefrukt i ungdomsskolen.
- Sosialistisk venstreparti (SV).** Innføre gratis og sunn skolemat. Næring er viktig for læring.
- Rødt (R).** Et næringsrikt måltid per dag i alle skoler og gjeninnføring av frukt og grønt.

Stortingsvalget 2021

Tips!

Arranger en skolemat-debatt i kommunen der både foreldre og lokalpolitikere er invitert. Spør fagfolk om å holde innlegg. Inviter rektor fra en skole som har skolemat til å fortelle om hvordan de gjør det. Møtet kan gjennomføres digitalt. Med et digitalt møte er sjansen større for at enda flere får det med seg. Inviter gjerne FAU på skolene til å ha arrangementet sammen med Bygdekvinnelaget.

Inviter politikere til et møte for å fortelle om hvorfor skolemat bør prioriteres. Politikerne vil gjerne snakke med organisasjoner i sin kommune eller valgkrets for å høre hva som engasjerer deres velgere. Vær godt forberedt. Ha en liste med konkrete tips og forslag til hvordan skolemåltid i din kommune kan gjennomføres og hvorfor skolemat er viktig.

Send inn leserinnlegget om sommeren. Da er det ofte lavere temperatur på nyhetsstrømmen. Det kan gi mer spalteplass og man kan få mer oppmerksomhet, samtidig som mange har god tid til å lese avisen. Husk at også stortingspolitikere leser lokalavisen.

Stortingsvalget 2021

Tema 3: Frivillighetens betydning

Fakta:

- Den frivillige arbeidsinnsatsen i de frivillige organisasjonene i Norge tilsvarer 142 000 årsverk (*SSBs satellittregnskap for frivillig sektor 2020*).
- 63 % av befolkningen (over 15 år) har gjort frivillig arbeid i løpet av det siste året (*Frivillighetsbarometeret 2019*).
- 78 % av befolkningen er medlem i minst en organisasjon, og 48 % av befolkningen er medlem i minst to organisasjoner. (*SSBs Levekårsundersøkelse 2020*).
- Frivillig arbeid bidro med en verdiskapning tilsvarende 78 milliarder kroner i 2018 (*SSBs satellittregnskap for frivillig sektor 2020*).
- Inntektskildene til ideelle og frivillige organisasjoner er 27 % statlige og 17 % kommunale og fylkeskommunale midler gjennom overføringer og kjøp av tjenester, 45 % fra husholdninger og 12% andre private aktører (*SSBs satellittregnskap for frivillig sektor 2020*).

*Kilde: Fakta om frivilligheten er hentet inn av [Frivillighet Norge](http://FrivillighetNorge.no). Les mer på frivillighetnorge.no

- Nordmenn er verdenskjent for sin dugnadsinnsats og frivillige organisasjoner bidrar med alt fra demokratiopplæring og inkludering av minoritetskvinner til redningsarbeid og politisk arbeid. Frivilligheten gir folk i alle aldre mulighet til å møtes, engasjere seg og tilhøre et fellesskap. Å delta i frivillige organisasjoner motvirker ensomhet og fremmer folkehelse.

Stortingsvalget 2021

Visste du at:

- Folkehelsesloven § 4 fastslår at kommunene har et ansvar for folkehelsearbeid og at kommunen samarbeider med frivillig sektor. Kommunene bør tilrettelegge for frivillig sektor og utvikle en egen frivillighetspolitikk. Et godt samarbeid mellom offentlig sektor og sivilsamfunnet er sentralt for en god samfunnsutvikling.
- I dag bestemmer Stortinget hvert år hvor mye av momsutgiftene som skal kompenseres når de vedtar statsbudsjettet. Da settes det av en pott og denne fordeles til de som har søkt om kompensasjon. Siden det søkes om mer enn Stortinget har gitt penger til, får alle litt mindre tilbake (avkortning). Det betyr at staten tar inn skatt på aktiviteten i frivillige organisasjoner og ingen vet ikke hvor mye de får tilbake hvert år. Slik det er i dag betaler frivillige organisasjoner merverdiavgift på varer og tjenester. Det innebærer skatt på frivillighet. (Kilde: frivillighetnorge.no)
- Regjeringen la i 2018 frem stortingsmelding om frivillighetspolitikken «Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig – Den statlege frivillighetspolitikken».
- Mye av den økonomiske støtte frivillige organisasjoner får er prosjektmidler. Prosjektmidlene er øremerket det konkrete prosjektet og kan ikke brukes til drift av organisasjonen. For å få en forutsigbar drift av frivillige organisasjoner trenger man frie midler som både kan brukes til drift av organisasjonen eksempelvis medlemsregister, og nettsider, men også midler til aktivitet organisasjonen arbeider med, som møteplasser og organisasjonskurs m.m.

Norges Bygdekvinnelag mener:

- I Bygdekvinnelagets politiske plattform står det: «Frivilligheten er en bærebjelke i gode og trygge lokalsamfunn, og er viktig for opplæring om demokrati og rekruttering av kvinner til posisjoner i politikk, organisasjons- og næringsliv. Vi trenger gode og forutsigbare rammevilkår som legger til rette for frivillig engasjement og gjør det enklere å drive frivillige organisasjoner».
- Norges Bygdekvinnelag jobber for at momskompensasjonsordningen skal fullfinansieres og rettighetsfestes. Slik det er i dag så betaler Frivillige organisasjoner merverdiavgift på varer og tjenester. Det betyr at man betaler inntil 25 prosent skatt på frivillighet. Penger Norges Bygdekvinnelag kunne brukt til aktiviteter og møtesteder i lokalmiljøet.
- Grunnstøtten må økes for å gjøre det mer forutsigbart å drive frivillige organisasjoner. Man må kunne planlegge og skape aktivitet på egne premisser.
- Man må ta vare på frivilligheten gjennom krisen. Koronapandemien har ført til mindre aktivitet og færre medlemmer. Det rammer ikke bare frivilligheten, men også aktivitetene og arbeidet frivilligheten bidrar med i samfunnet. Fremover vil vi trenge møteplassene og arenaene for sosial inkludering mer enn noensinne.

De politiske partiene mener:

Fremskrittspartiet (FrP). For å legge til rette for gode rammer for frivilligheten ønsker FrP å arbeide for momsfrigjøring for frivillige organisasjoner registrert i Frivillighetsregisteret. Dissens: Fremskrittspartiet ønsker opptrapping moten full og regelstyrt momskompensasjon for frivilligheten. Partiet er delt i om de vil ha opptrapping eller arbeide for momsfrigjøring.

Høyre (H). Sikre en god og forutsigbar ordning med momsrefusjon for drift av frivilligheten. styrke frivilligheten og idrettens rolle i integreringsarbeidet gjennom støtte til lavterskeltilbud og aktivitetsguider.

Venstre (V). Innsatsen til de frivillige organisasjonene utgjør en stor verdi. Vil trappe opp momskompensasjonsordningen for frivillige lag, slik at de får dekket alle sine momsutgifter

Kristelig Folkeparti (KrF). Støtte til frivillige organisasjoner skal i størst mulig grad gis som ubundne midler. Fjerne «moms på dugnad», ved å omgjøre ordningen med momskompensasjon for frivillige organisasjoner til en regelstyrt ordning, med en gradvis opptrapping til 100 prosent kompensasjon i løpet av stortingsperioden.

Senterpartiet (SP). Det er feil å skatlegge frivillig innsats. Derfor er det viktig å sikre full momskompensasjon for frivillige organisasjoner. Gi full momskompensasjon ved bygging og ombygging av kulturhus, klubbhus og anlegg eid av organisasjoner.

Miljøpartiet De Grønne (MDG). Sikre økt langsiktighet i støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner og redusere statlige føringar på hva pengene skal brukes til, samt reversere krav til høyere egenandel ved prosjektstøtte. Gi frivillige organisasjoner full kompensasjon for merverdiavgift.

Arbeiderpartiet (AP). Gi full momskompensasjon til idrett, frivillighet og kultur. Sikre frivilligheten en finansiering med en høy andel frie midler.

Sosialistisk venstreparti (SV). Innføre full og regelstyrt momskompensasjon for frivillige organisasjoner. Gi frivilligheten frihet og forutsigbarhet gjennom én overordnet, forpliktende avtale mellom regjering, kommunesektor og frivilligheten, samt å øke andelen frie og langsiktige midler.

Rødt (R). For full momskompensasjon til frivillige organisasjoner.

Stortingsvalget 2021

Tips!

- Norges Bygdekvinnelag bidrar til et aktivt og levende bygdeliv, legger ned stor dugnadsinnsats, jobber for å videreføre og ta vare på norsk tradisjonsmat som immateriell kulturarv, inkluderer minoritetskvinner og mye mer. Vis frem hva dere gjør lokalt og merk innlegg med #forvårtlokalmiljø. Hva med å tagge og stille spørsmål til politikerne om hvorfor vi skal betale moms på den frivillige innsatsen. Utfordre dem til full momskompensasjon og mer i grunnstøtte til frivillige organisasjoner.
- Norges Bygdekvinnelag skal lage leserinnlegg på alle temaene i valgkampakka. Tilpass leserinnlegget slik at det passer dere og send innlegget til lokal og regionalaviser.
- Inviter dere selv på møte med politikere og fortell hva dere gjør. Si hva de kan bidra med i valgkampen. Under pandemien har inntektene gått ned. Det viser hvor sårbare frivillige organisasjoner er. Vi vil ha full momskompensasjon og mer i grunnstøtte for å tenke langsiktig og drive godt.

Stortingsvalget 2021

Tema 3: Høyhastighetsbredbånd i distriktene

Fakta:

- I mer enn 100 år har kobbernettet vært tatt i bruk til fasttelefon og senere data. Nå skal kobbernettet fjernes, og teleoperatørene må tilby et nytt alternativ. Det kan være 5G, fiber eller satellitt.
- Ved utgangen av 2020 hadde 90 prosent av husstandene i Norge høyhastighetsbredbånd, men det er fortsatt en del steder uten høyhastighetsbredbånd. Fremdeles er det 10 prosent som mangler god nok tilgang.
- Regjeringen og distrikts- og digitaliseringsminister Linda Hofstad Helleland (H) sitt mål er at 100 prosent av alle husstander og virksomheter skal ha tilbud om minst 100 Mbit/s nedlastingshastighet og minst 10 Mbit/s opplastingshastighet innen utgangen av 2025.
- Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) kartlegger hvert år tilgangen til fast og mobilt bredbånd for norske husstander og næringer. Nkoms årlige bredbåndsundersøkelse fra 2020 viser at 74 prosent av alle norske husstander har tilgang til bredbånd basert på fiber.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har ansvaret for ordningen med statlig støtte over statsbudsjettet til utbygging av bredbånd. Midlene fordeles til fylkeskommunene som har forvaltningsansvaret for offentlig støtte til bredbåndsutbygging. Les mer om hva som kreves for at kommunen skal få slik støtte på Nkom sine nettsider.
- Stortingsmeldingen om elektronisk kommunikasjon «Vår felles digitale grunnmur», ble lagt frem 9. april 2021.
- I en pressemelding 3. februar 2021 annonserte Solberg-regjeringen at de vil bidra med ekstra midler for å få på plass raskt bredbånd i områder uten kommersielt grunnlag for utbygging. Regjeringen tilbyr en slags byttehandel med tilbyderne av mobiltjenester som ønsker tilgang på viktige 5G-frekvenser som skal auksjoneres bort. Selskapene får inntil 560 millioner i rabatt, mot at de bygger ut høyhastighetsbredbånd (100 Mbit/s) for minst tilsvarende beløp i distriktene. Vanligvis ville aktørene måttet betale for tilgang til disse frekvensene.

Stortingsvalget 2021

Visste du at:

- Interesseorganisasjonen IKT-Norge: Den viktigste forskjellen på fiber og 5G, er at 5G er basert på radionett (mobilnett). 5G gir fleksibilitet i utbyggingen sammenliknet med fiber helt frem til alle, men gjør at overføringskapasiteten som brukerne må dele på er mer begrenset. Det mest fornuftige er å la utbyggerne vurdere hva som egner seg best de ulike stedene. Da får vi et bra tilbud som vil dekke også fremtidige behov med løsninger som ikke er altfor dyre, mener Helge Blyberg, politisk rådgiver i IKT-Norge.
 - Robusthet i nettet er viktig. For å sikre dette må man sørge for at det bygges ut konkurrerende infrastruktur. Selv om man får 5G dekning bør man ha fiber i tillegg. Løsningene bør være tilknyttet forskjellige transportnett. Det gir bedre motstand mot trusler, ved at man fremdeles kan kommunisere selv om ett av nettene er nede.
 - IKT-Norge mener man må ha høyere ambisjoner enn Regjeringen legger opp til som forpliktes med en forutsigbar økonomisk bredbåndsstøtteordning i kommende stortingsperiode:
- Minimum 95 prosent av alle norske husholdninger, bedrifter og offentlige kontorer, skal ha tilgang til bredbånd med hastigheter på minimum 1 Gbit/s i løpet av 2025. Resten av landet skal ha minimum 100 Mbit/s i løpet av 2025. Dette mener IKT-Norge er et fremtidsrettet mål.
 - Det må settes av 1 milliard kroner, i 4 år – for å holde tempoet oppe og gi alle i Norge skikkelig bredbånd ifølge IKT-Norge.
 - Man må ha en gjennomgang av hvordan tildelingen forvaltes.

** IKT-Norge er en uavhengig interesseorganisasjon som jobber for å styrke de overordnede rammebetingelsene for det digitale næringslivet. Medlemmene er små, mellomstore og store bedrifter fra ulike næringer i hele landet.*

Bygdekvinnelaget mener:

- Norges Bygdekvinnelag mener at alle skal ha likeverdig tilgang til gode offentlige tjenester uavhengig av hvor de bor. Dette er viktig for trygghet, trivsel og bolyst. Vi må satse på framtidsrettede samferdselsløsninger og bygge ut digital infrastruktur i hele landet. (Kilde: Norges Bygdekvinnelags politiske plattform, 2020)
- Det å arbeide for å skape variasjon i arbeidsplassstilbudet i bygda, og skape flere muligheter innenfor kompetansekrevene næringer, er viktig for å få ungdom og andre til å bo på bygda. Koronapandemien har vist oss at det er mulig å bo og arbeide på ulike steder. Om man har tilgang til et høyhastighetsbredbånd kan man få flere til å etablere seg i distriktene og skape egne arbeidsplasser. Distrikts- og digitaliseringspolitikken henger sammen. God infrastruktur med stabilt og godt nettverk er avgjørende for tilflytting og næringsutvikling.
- Regjeringen skriver i den nye stortingsmeldingen «Vår felles digitale grunnmur» at de vil at alle skal ha høyhastighetsbredbånd, men selv om de har satt et mål har de ikke forpliktet seg. Bygdekvinnelaget mener regjeringen må forplikte seg til å skaffe alle høyhastighetsbredbånd. Dette er avgjørende for å gi like muligheter til alle i hele landet. Man kan ikke ta seg tid til å vente.
- Bygdekvinnelaget mener man må sikre alle høyhastighetsbredbånd innen 2025. Det koster penger. Regjeringens ekstra midler på 560 millioner er et engangsbeløp. For å få høyhastighetsbredbånd til alle mener IKT-Norges anslag er at utbygging vil koste 1 milliard i året de neste fire årene. Til samferdsel er det bevilget 80,1 milliard i 2021. Høyhastighetsbredbånd er viktig infrastruktur som må prioriteres for sikkerhet, arbeidsplasser og like rettigheter.

De politiske partiene mener:

Fremskrittspartiet (FrP). Det er bra at private tar et stort ansvar for utbygging av infrastruktur knyttet til IKT. Likevel har det offentlige et overordnet ansvar for å tilrettelegge for videre utbygging av høyhastighets internett, slik at dette blir tilgjengelig i alle deler av landet. Staten må bidra med finansiering der det ikke er et tilstrekkelig kommersielt marked, og det må også sikres at nettet kan åpnes for alle aktører sikre rask bredbåndstilgang i hele landet.

Høyre(H). Bygge ut digital infrastruktur i hele landet gjennom å legge til rette for en rask utbygging av 5G-nettet, der spredtbygde strøk blir prioritert.

Venstre(V). For at folk skal ha friheten til å bestemme hvor de selv skal bosette seg, må vi sikre at det digitale tilbudet er like bra i hele landet. Bredbånd blir vanligvis bygd ut på grunn av etterspørsel som dekkes av en leverandør. Derimot finnes det områder som trenger bedre dekning, men der det ikke er et åpenbart inntektsgrunnlag for utbygging. Der vil vi at staten skal sikre alle husstander god og rask internettilkobling, gjennom tilskudd til fiber og mobilteknologiutbygging

Kristelig Folkeparti (KrF). Vil ha bredbånd til alle. Tilskudd for å dekke områder der markedet ikke dekker det.

Senterpartiet(Sp). Sikre hele landets befolkning tilgang til raskt bredbånd (minimum 100 Mbit/s symmetrisk bredbåndskapasitet) og innføre offentlig leveringsplikt for bredbånd i de områder hvor det ikke er grunnlag for kommersiell utbygging.

Miljøpartiet De Grønne(MDG). Sikre befolkningen stabil tilgang til digital infrastruktur og raskt internett i hele landet.

Arbeiderpartiet(Ap). Gjøre tilgang til høykapasitets internett til en rettighet på lik linje med strøm og arbeide for nye teknologiske løsninger, som for eksempel 5G, til hele landet.

Sosialistisk Venstreparti(SV). Sørge for utbygging av likeverdig digital infrastruktur i hele landet.

Rødt(R). Ønsker at grunnleggende digitale tjenester som ses på som nødvendigheter for å leve et normalt og fullverdig liv skal leveres som en del av det offentlige tjenestetilbudet.

Stortingsvalget 2021

Tips!

- Er det husstander i egen kommune som ikke har tilgang på høyhastighetsbredbånd? Kanskje kan de brukes som eksempel for å være med å legge press på viktigheten av at de ikke skal sakke akterut i teknologiutviklingen sammenliknet med sentrale strøk.
- Mange steder har godt samarbeid mellom lokalt næringsliv, kommunen, fylkeskommunen og lokalbefolkningen gitt gode resultat i møte med utbyggere. Gå sammen lokalt for å være med å finne de beste løsningene for bedre digital infrastruktur i kommunen og sikre at alle i kommunen får høyhastighetsbredbånd.
- Vær med å påvirke at din kommune og fylkeskommune har et aktivt forhold til utbygging av høyhastighetsbredbånd.
- Lag en serie av sosiale medier-poster som kan legges ut i forkant av valget. Hver post kan være et bilde av en gründer eller sjef i en lokal bedrift, med et sitat eller tekst fra dem med forslag til hvorfor det er viktig at de har høyhastighetsbredbånd.

Utfyllende informasjon:

Partiprogrammene vi har tatt utgangspunkt i er utkast og vedtas på partienes årsmøter.

I partienes partiprogram og på partienes hjemmesider finner dere mer utfyllende informasjon om ståsted og meninger i ulike saker.

Godt valg !

hilsen Norges Bygdekvinnelag